

Datele personale și accesul la arhive în România: între protecție excesivă și ignoranță

Bogdan-Florin Popovici

Dedicație:

... pentru toți colegii arhiviști care, din 1996 încoace, au susținut că Legea 16 este compatibilă și sincronă cu practicile europene ...

A. Stadiul problemei

Legea Arhivelor Naționale [în continuare, LAN] din 1996 reglementează accesul la documentele cu valoare istorică. După trecerea perioadei generale de protecție de 30 de ani, documentele pot fi cercetate la cerere. Acest acces este însă limitat de starea de prelucrare¹ și de nevoia de protecție a “documentelor a căror cercetare poate afecta interesele naționale, drepturile și libertățile cetățenilor”, stabilirea acestor documente făcându-se conform anexei 6, de către deținătorul legal al acestora.

Comparând aceste prevederi cu principiile Recomandării 13/2000 a Consiliului Europei, se impun câteva observații. Mai întâi, LAN stabilește cu pertinență că pot exista documente protejate, care necesită o perioadă de protecție superioară, justificată prin rațiuni de protecție a persoanei și a intereselor naționale². La fel, legiuitorul stabilește că nu există practic documente veșnic inaccesibile, ci orice document va fi accesibil după trecerea perioadei de protecție³. Mai departe însă, nici legea, și nici procedurile subsecvente legii nu precizează nicăieri dacă încadrarea documentelor în categoriile prevăzute de anexa 6 poate fi contestată de utilizator⁴, dacă există posibilitatea acordării de derogări în vederea accesului⁵ și nici dacă există posibilitatea acordării de acces parțial la documente (anonimizare, extrase, acoperire)⁶. Nu se precizează dacă existența acestor documente poate fi semnalată cercetătorului prin instrumentele de informare științifică⁷. Dacă mai adăugăm și prevederea după care stabilirea documentelor se face de deținătorul legal,

---

¹ Cel mai frecvent caz și cea mai spinoasă problemă.

² Legea 16/1996 a Arhivelor Naționale, anexa 6 versus *Recomandarea nr. R (2000) 13 privind o politică europeană asupra accesului la arhive* [în continuare, *Recomandarea 13*], clauza 7.1 în Ch. Kecskeméti, Iván Székely, *Accesul la Arhive*, supliment la “Revista Arhivelor. Archives Review”, 84 (2007), p. 88 [în continuare, *Accesul la arhive*].

³ Legea 16/1996, anexa 6 versus *Recomandarea 13*, clauza 7.2.

⁴ *Recomandarea 13*, clauza 11.

⁵ *Recomandarea 13*, clauzele 8-10.

⁶ *Recomandarea 13*, clauza 10.

⁷ *Recomandarea 13*, clauza 8.

eliminând astfel autoritatea creatorului (sau a proprietarului)⁸, putem concluziona că este vorba de o reglementare legală confuză, conflictuală cu alte legi conexe, aproape imposibil de pus în practică, sursă de putere discreționară și prin aceasta sursă de abuz.

Vom încerca în continuare, pornind de la niște exemple din activitatea de zi cu zi, să analizăm situația datelor personale și impactul acestora asupra activității Arhivelor. În partea finală, vom sugera câteva posibile linii de acțiune, pentru o potențială rezolvare a unei situații în care două legi care se adresează cetățeanului par a conlucra foarte bine împotriva exercitării unui drept fundamental, accesul la informație.

Cazuri din Arhive (1999–2008)...

- într-o zi, sosește la sala de studiu o ziaristă. Din informațiile ei, o anume persoană celebră pentru presa din Brașov ar fi cercetat la arhive și nu știe cum să o găsească. Solicită adresa ei și numărul de telefon. Se refuză, pentru că nu sunt date publice.

- o cercetătoare cercetează timp de 2 luni și, la sfârșit, solicită să i se înapoieze, pentru câteva minute, buletinele de comandă și cererile de copiere, pentru că nu și-a notat comenzile. I se refuză, pe motiv că sunt documentele instituției acum și pot fi, eventual, cercetate după 30 de ani.

- la o întrunire profesională, un custode al sălii de studiu vine cu propunerea de a realiza o bază de date cu dosarele cercetate în funcție de temă, astfel încât atunci când un cercetător va veni cu o temă de cercetare similară, să fie îndrumat direct spre documentele studiate anterior (*citește* identificate/descoperite) de alt cercetător.

- la un moment dat, a existat posibilitatea unei convocări urgente la serviciu a angajaților. Ca urmare, lista completă a angajaților, cu funcția, adresa completă și numerele de telefon a fost afișată la jandarmul din structura de pază, adică în holul de acces al publicului în instituție. Desigur, atunci când telefoane obscene au început să sune la colegele necăsătorite, nu s-a găsit vinovatul...

- un cercetător realiza o teză de doctorat având ca obiect o monografie a fostei mari întreprinderi românești interbelice, IAR. A dorit să identifice nivelul de viață al angajaților, analizând veniturile și coșul zilnic determinat statistic. Accesul la statele de plată din anii 1930 a fost pus în discuție, considerându-se că documentele conțin date personale ce trebuie protejate...

- un cercetător studia starea de sănătate în Brașov. A solicitat o coală de conexare (un dosar) referitoare la probleme sanitare, ce cuprindea și un document reprezentând fișa de sănătate a unei femei de moravuri ușoare, din 1912. Nu i-a fost furnizat, pe motiv că documentele privind starea de sănătate sunt confidențiale timp de 100 de ani.

- fiul unui german deportat în URSS din 1945 a dorit să vadă dosarul de expropriere al familiei lui. I s-a refuzat accesul pe motiv că documentele conțin date personale.

- deși actele de firmă privată sunt protejate pentru 50 de ani, lista de acționari a unei firme lichidate în 1946 nu a fost liberă la cercetare, pe motiv că documentul cuprinde "date personale".

---

⁸ Legea 16/1996, art. 22 versus *Recomandarea 13*, clauza 7.2.

- notarul X are ca pasiune istoria. Și este așa de pasionat, încât este înscris și la doctorat în istorie. Este, în calitate sa profesională, și operator de date personale, înregistrat. Cu toate acestea, i s-a pus în discuție accesul la documente din 1940 referitoare la compositorate (asociații de proprietari particulari de terenuri) pe motiv că acestea conțin (și) date personale.

- îmi amintesc despre fișele medicale ce ni se întocmeau înainte de 1989. Așteptând la doctor, mi-am citit fișa și am văzut că avusesem, chipurile, o grămadă de boli. Explicația: în criza de medicamente a epocii, un doctor trecea fictiv la diverși pacienți diverse boli și în această bază emitea rețete, pe care le încasa de la farmacie și pe care apoi le trafica. Desigur, la mine nu ajungeau respectivele medicamente, dar acum port în spate, scriptic, boli, poate, îngrozitoare...

- în Italia, participând la o reuniune profesională, ni s-a cerut acordul scris pentru a posta pe site-ul Școlii de arhivistică poze cu participanții la cursuri.

- dosare privind împrumutările din 1921 și 1945 au fost date în cercetare în timpul comunismului și s-au scris lucrări pe baza lor. Acum, conform legii 677/2001, s-a descoperit că aceste dosare conțin date personale...

- dacă se găsesc evidențe de cadastru și evidențe despre proprietățile imobiliare ale unci persoane, acestea sunt asimilate datelor personale și nu sunt dezvăluite nici măcar titularului. În schimb, la Birourile de carte funciară, în virtutea principiului publicității imobiliare, se pot cerceta cărțile funciare ale oricui, fără a putea obține însă extrase cu valoare juridică.

- până în anul 2007, copiile, extrasele și certificatele eliberate petenților de Arhivele Naționale erau considerate documente de interes public, în baza legii 544/2001, deci oricine ar fi putut solicita acte cu valoare legală...

Câteva observații asupra cazurilor de mai sus

Actuala lege a Arhivelor Naționale Legea 16/1996 a fost concepută și votată într-un anumit context social-politic al anilor 1992-1996. Nu aș vrea să fac proces de intenție, dacă a fost vorba de premeditare sau necunoaștere, dar anexa 6 a legii a generat cele mai multe probleme imaginii instituției și cele mai mari bătăi de cap angajaților Arhivelor.

Așa cum aminteam mai sus, rostul anexei 6 este acela de a identifica documentele care afectează siguranța națională și care ar putea leza drepturile și libertățile individuale ale cetățeanului. În acest sens, o analiză sumară a anexei citate ne indică faptul că majoritatea categoriilor se referă de fapt la protecția individului (există doar două categorii referitoare la siguranța statului: documente secrete și documente referitoare la politica externă):

Categoria de documente	Perioada
documente medicale	100
registre de stare civilă	100
documente privind afacerile criminale	90
documente notariale și judiciare	90
dosare personale	75

documente ale societăților comerciale cu capital privat	50
documente fiscale	50
documente privind viața privată	40 ani de la moarte

Ca observații tehnice, se cuvin a fi făcute următoarele remarci:

- În momentul în care, teoretic și practic, evidența unei arhive se face la nivel de dosar, care este un ansamblu de piese individuale, nu s-a precizat niciodată cum ar putea fi aplicată o astfel de prevedere, care se referă (cu 2 excepții) la document, ca piesă individuală. Cum s-a gândit oare legiuitorul și/sau inițiatorul legii că vor putea fi identificate aceste documente, printre multe altele? Această dilemă a generat abordări diferite, mergând de la a ignora documentul răzleț (încadrabil acestor categorii) care se află într-un dosar și până la înglobarea în categoria respectivă de protecție a întregului dosar, chiar dacă, din 300 file, exista unul singur (de pildă, extras de stare civilă).

- În al doilea rând, se poate observa că toate categoriile menționate pot fi încadrate și la viața privată a individului. De pildă, avem un dosar polițienesc cuprinzând locatarile unui bordel de la 1917. Dacă ar fi încadrat la documente judiciare, ar fi accesibil după 2007. Dar fiind vorba despre niște cetățene, documentele pot fi încadrate la viața privată și vor fi date în cercetare la 40 de ani după moartea respectivelor persoane. Remarcăm faptul că nu există nici un fel de precizări asupra modului de procedură în cazul concurenței încadrărilor și nici pentru posibilitatea contestării unei încadrări premeditate sau greșite. În plus, ajungem la vârful ignoranței/premeditării: cum poate fi identificată data morții unei persoane care apare într-un astfel de document? Și pun această întrebare având în minte zecile de cazuri în care oameni care vin la Arhive cerând documente pentru stabilirea morții unor persoane și care nu pot, decât după dificile proceduri judiciare, să obțină un act care să ateste acesta fapt... Răspunsul este simplu: foarte greu sau poate deloc. Și atunci un anumit dosar este astfel "protejat" pentru foarte mult timp.

- O altă observație vizează conținutul efectiv al acestor categorii: la ce se referă "documente ale unei firme private"? La documente întocmite de o firmă privată sau documente referitoare la o firmă privată? Dilema nu este de loc teoretică: actele de înființare ale unei firme treceau printr-o instanță juridică. Acele acte sunt ale societății private sau ale instanței? Sau sunt accesibile în fondurile firmelor private și inaccesibile în fondurile judecătorești?

- În fine, să nu mai prelungim discuția cu faptul că documente din cele care sunt accesibile după un număr de ani nu vor mai exista, pentru că termenele de păstrare sunt expirate (dosare personale, documente fiscale)⁹.

⁹ Înainte de a trece mai departe, aș dori să remarc că, în fața dilemelor generate de propria lege, arhivistul român a preferat, în numeroase cazuri, să refuze accesul la documentele cu probleme decât să aibă personal probleme din cauza acordării accesului. Nu este o problemă de secretomanie, cum s-a spus adesea, ci o firească problemă de autoconservare.

În logica dreptului, s-ar fi convenit poate ca legislația secundară să dezvolte enunțurile din legea-cadru și să ofere răspunsuri la întrebările de mai sus sau măcar explicații asupra rațiunii de protejare a informațiilor cuprinse în aceste documente. În felul acesta, considerăm că riscul arbitrariului ar scădea semnificativ și deciziile ar putea fi luate cu mai multă acuratețe. Ca urmare, bazându-ne pe o lucrare clasică a lui Michel Duchein¹⁰ care considerăm că e în continuare validă deși este veche de 25 de ani, ne propunem să vedem ce anume ar trebui “ascuns” din documente pentru a proteja persoanele.

1). *Starea civilă și genealogia persoanei (naștere, căsătorie, divorț, moarte)*: documentele sunt protejate datorită riscurilor de imagine implicate pentru o persoană. O protecție specială poate viza nașterile nelegitime sau adopțiile. Egalitatea termenului de protecție pentru toate categoriile este însă eronată, deoarece în registrele de naștere este marcată, conform legii, și mențiunea decesului, deci confidențialitatea decesului nu mai poate fi asigurată dacă nașterea este liber accesibilă. Ca urmare, este poate firească separarea termenului: maxim pentru naștere, mai puțin pentru cel de căsătorie și mai ales pentru cel de deces. Cu excepția registrelor, celelalte documente de stare civilă au termene de păstrare temporare, în România, deci nu intră sub regimul de acces al arhivelor istorice.

2). *Aspecte medicale*. Sunt secret profesional pentru cadrele medicale. Se referă la documentele întocmite de medici sau de sistemul medical cu referire la o **anume persoană**. Termenul de protecție este în general lung, în special pentru cazurile de boli ereditare sau mentale. Nu toate documentele de o asemenea natură sunt permanente în România.

3). *Aspecte fiscale (averea, veniturile)*. Sunt secret profesional pentru funcționarii implicați. Pe plan internațional, variază de la protecție maximă până la transparență totală. Ca măsură de transparență și anticorupție, funcționarii publici și politicienii pot fi obligați să renunțe să facă publice acest tip de informații. Multe documentele de asemenea natură au caracter temporar în România.

4). *Aspecte judiciare*. Există două cazuri: procesul penal/civil (care poate fi public și în aceste cazuri este absurd ca documentele să fie protejate) și dosarele de anchetă și procedură, ce pot conține probe, mărturii și alte aspecte ce pot necesita protecție pentru o anumită perioadă de timp. Cu excepția sentințelor, acest tip de dosare nu are în România termen de păstrare permanent. Probleme speciale ridică dosarele celor amnistiați; amnistia presupunând ștergera victimei, dosarul de caz ar trebui distrus.

5). *Documente polițienești*. Ca documente administrative, acestea sunt extrem de contestate, nu doar sub aspectul accesului, ci și sub cel al legalității existenței anumitor informații, privind viața privată. Exemplele dosarelor de poliție politică din Estul Europei arată că sub motivarea de ordine publică sau securitate a statului se culegeau informații care nu aveau neapărată legătură cu cazul propriu-zis. Practici abuzive de culegere de informații neautorizate au fost semnalate și în presă. În general, după știința noastră, aceste dosare nu au termen de păstrare permanent.

---

¹⁰ Michel Duchein, *Obstacles to the Access. Use and Transfer of Information from Archives: A RAMP Study*. (PGI-83/WS/20), Paris, 1983, p. 20-23.

6). *Activitatea profesională*. Se acceptă cvasiunanim că activitatea profesională a individului este o parte a vieții private. În general, aceste documente sunt protejate ca secret de serviciu, deoarece conțin și date despre sănătate, stare civilă etc. În teorie, includ și dosarele personale ale elevilor și studenților. În numele transparenței și al interesului general, se consideră uneori că, integral sau în parte, dosarele personale ale funcționarilor publici sau ale persoanelor care îndeplinesc o activitate de interes public ar trebui să fie liber accesibile¹¹. În România, termenele de păstrare actuale prevăd o durată de păstrare de 70-80 de ani pentru aceste dosare¹².

7). *Opțiuni politice, filosofice și religioase*. Confidențialitatea unor astfel de documente este recunoscută, acest drept fiind prevăzut de Declarația universală a drepturilor omului. Prin legile de protecție a persoanei, este limitată chiar și culegerea unor astfel de date.

8). *Documente statistice de bază*. Se referă la chestionarele statistice de bază: numărul populației, evaluări economice etc. Conțin informații despre starea civilă, sănătatea, starea profesională, nivelul cultural, proprietăți, venituri etc. Evident, sunt protejate în măsura în care sunt documente nominative.

9). *Protecția memoriei (onoarea familiei)*. Este extrem de greu de definit cu exactitate, fapt ce poate face loc arbitrarului în acordarea accesului. Un exemplu este efectul posibil al dezvăluirii unei nașteri nelegitime. Sau, în același sens, o infracțiune săvârșită în trecut poate afecta descendenții pe câteva generații. Iată de ce, în unele țări, legea prevede expres că protecția vieții private include nu doar persoanele în viață, ci și amintirea celor morți și a familiei lor. M. Duchein considera însă că "ideea de «onoare a familiei», care este complet vagă și subiectivă, ar trebui eliminată din legile de acces la arhive"¹³. Legile de protecție a datelor personale însă limitează protecția datelor asupra persoanelor vii, nu și a celor decedate.

În paradigma arhivistică clasică, acestea au fost considerate a fi documentele/informațiile care aveau nevoie de protecție. Evoluțiile societății moderne au produs însă o serie de modificări, care au generat situații confuze și tensionate și în rândul colegilor arhiviști din alte spații geografice. Arhiviștii români, afectați deja de modul confuz de legiferare, se văd însă nevoiți să facă față unei noi provocări. Legii 677/2001 – parte a *aquis*-ului comunitar și înghițită pe nemestecate de România – a adâncit această situație tulbură și pune noi probleme în fața celor care ar trebui să păstreze materiale documentare pentru viitor.

---

¹¹ I. Szekely, *Despre sistemul drepturilor informaționale în Accesul la arhive*, p. 14; European Data Protection Supervisor, *Public access to documents and data protection*, Background Paper Series, July, 2005, n°1, p. 36–37 la http://www.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/shared/Documents/Publications/Papers/BackgroundP/05-07_BP_accessstodocuments_EN.pdf (accesat 12 octombrie 2008) [în continuare, EDPS].

¹² Cantitatea mare de dosare de acest tip ar justifica termenele, însă, în opinia noastră, ar fi justificată în egală măsură păstrarea unor eșantioane, deoarece multe dosare conțin informații relevante pentru organizația și societatea în care respectiva persoană și-a desfășurat activitatea.

¹³ M. Duchein, *op. cit.*, p. 22.

B. O abordare civică globală: protecția datelor personale

Odată cu dezvoltarea tehnologică a societății din a două jumătate a secolului XX, s-a constatat că înregistrarea pentru diverse scopuri legitime a datelor despre indivizi poate fi o sursă teribilă de informații pentru rău-intenționați, care prin acțiunile lor pot aduce atingere vieții persoanelor respective. Să ne imaginăm, de pildă, în plină campanie și obsesie colectivă de slăbire, de mâncare sănătoasă, de cumpărare în folosirea de “sare, zahăr și grăsimi”, că un individ este identificat de unii militanți radicali ai acestui stil de viață după listele de cumpărături stocate, ca fiind un mare amator de slănină și dulceturi. El ar fi scos în piața publică, prezentat ca un exemplu negativ, viața i-ar deveni un iad din cauza simplelor sale plăceri lumești... Nu mai vorbim de faptul că, odată înscris cu cardul de salarii la o bancă, vei fi asaltat de sondaje, firme de asigurări, oferte speciale, pe care nu le-ai cerut, nu le dorești și care îți mănâncă timpul, toate bazate pe “parteneriatul” respectivilor ofertanți cu banca cu care ai avut nefericirea să colaborezi. Sau clasicele tombale din hipermarketuri, la care ți se cer datele din buletin, pentru ca apoi să te poți regăsi cu uimire, de pildă, pe listele de simpatizanți politici ai nu știi cărui candidat... În baza ideii de respectare a drepturilor omului, mai precis a dreptului la intimitate (viață privată), în țările în care individul chiar avea parte de un anume respect din partea administrației publice astfel de experiențe au condus la adoptarea legilor de protecție a datelor personale, încă din deceniul 7 al secolului trecut¹⁴.

Trebuie remarcat, în egală măsură, că în unele state anumite politici publice au îngăduit acest regim și au limitat acest tip de legi civice. Este cazul SUA în care, în numele “războiului global contra terorismului” declanșat de administrația Bush după 2001, o serie din aspirațiile de intimitate personale, individuale au fost subminate, pe rațiunea binelui colectiv.

În egală măsură, dezvoltarea serviciilor tip rețea furnizate de industria IT la nivel mondial aduce noi provocări și limitări ideii de protecție a intimității persoanei. Într-un articol din 2001 din “The New York Times” eram înștiințați despre grupuri de inițiativă pentru protecția intimității care contestau sistemul *Passport* al Microsoft¹⁵. Acest sistem presupunea utilizarea mai multor servicii oferite de firmă în baza unui identificator unic. Mai recent, Google a dezvoltat un concept similar (acces unic identificat la o serie întreagă de servicii), care i-a adus numeroase critici¹⁶. Atât timp cât pe spațiul aceluiași furnizor de servicii îți păstrezi *e-mail*-urile (*Gmail*), documentele (*Google docs*), fotografiile (*Google albums*), lista cu filme sau clipurile favorite (*You Tube*), toate adăugate peste profilul psihologic și de interese care se poate face din analiza istoricului căutărilor¹⁷, efectul este subminarea unuia din stâlpii popularității Internetului: posibilitatea de a fi anonim. Așa cum remarcă un

¹⁴ EDPS, p. 6-7.

¹⁵ <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9905E7DA1F3AF936A15754C0A9679C8B63>.

¹⁶ <http://www.google-watch.org/bigbro.html>.

¹⁷ <http://www.pandia.com/sew/471-privacy.html>.

comentator: “*It’s data that’s practically a printout of what’s going on in your brain: What you are thinking of buying, who you talk to, what you talk about*”¹⁸.

În ciuda acestor “atacuri” la intimitate, legile de protecție a datelor personale sunt folosite ca argumente juridice pentru protecția individului. Esența lucrurilor este deci că acestea au fost concepute ca “legi civice” (la fel ca și legile libertății de informare/liber acces la informațiile administrative/liber acces la informațiile de interes public), menite să protejeze drepturile cetățeanului – persoana fizică de intruziunea și abuzul persoanelor juridice (instituții de stat sau organizații particulare) și de procesarea cu rea intenție a informațiilor care îl privesc. Acest aspect este extrem de important, deoarece rezultă că **asemenea reglementări nu sunt legi “arhivistice”, destinate să fie aplicate prioritar instituțiilor deținătoare de documente istorice, ci mai degrabă au efecte colaterale asupra acestui tip de instituții**¹⁹.

La nivel european, prin Convenția asupra drepturilor omului (1950), se recunoaște “dreptul la intimitate”. Acest drept a fost întărit și reconfirmat prin acte succesive, iar legislația tehnică de bază, cu aplicare în toate statele membre, este Directiva 95/46/EC a Parlamentului european și a Consiliului din 24 octombrie 1995²⁰.

Din perspectiva acestor acte normative, prin date cu caracter personal se înțeleg orice informații referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă; o persoană identificabilă este acea persoană care “poate fi identificată, direct sau indirect, în mod particular prin referire la un număr de identificare ori la unul sau la mai mulți factori specifici identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale”²¹. Trebuie precizat și că, în baza articolului 3 din Convenția 108/1981 a Consiliului Europei, acest regim de protecție “se va aplica de asemenea informațiilor referitoare la grupuri de persoane, asociații, fundații, companii, corporații și orice alt organism care constă direct sau indirect din persoane individuale, care au sau nu personalitate juridică”²².

Legătura între datele personale și viața privată necesită o precizare. Astfel, așa cum se preciza într-un document al Autorității Europene pentru Protecția Datelor:

---

¹⁸ http://news.cnet.com/Google-balances-privacy,-reach/2100-1032_3-5787483.html.

¹⁹ Vezi și intervenția lui Charles Kecskenmeti în cadrul Școlii de toamnă Trieste-Maribor, octombrie 2007.

²⁰ EDPS, p. 15.

²¹ Legea nr. 677 din 21 noiembrie 2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, art. 3a.

²² Council of Europe, *Convention for the Protection of Individuals with Regard to Automatic Processing of Personal Data*, Strasbourg, 28 Jan. 1981 la <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/108.htm> (accesat 15 iulie 2008). Vezi și Livia Iacovino, *Privacy as a human right in Italian data protection law and its impact on records as evidence and memory*, “Archives & Social Studies: A Journal of Interdisciplinary Research”, Vol. 2, no. 2 (September 2008), p. 367-368 [în continuare, Iacovino, *Privacy*].

*"It is good to bear in mind... that the concepts of 'privacy and integrity' on the one side and 'data protection' on the other side are not identical. The protection of privacy is a fundamental right that is primarily protected by Article 8 European Convention on Human Rights and subsequent provisions within the framework of the European Union. The concept of protection of personal data contains basic principles to protect the data subject. On the one hand, the concept of data protection is narrower than privacy since privacy encompasses more than personal data. On the other hand, it encompasses a wider area, since personal data are protected not only to enhance the privacy of the subject but also to guarantee other fundamental rights, such as the right not to be discriminated"*²³.

Ca urmare, vom considera că elementele juridice ce țin de protecția datelor personale includ și conceptul de protecție a vieții private, așa cum este el enunțat în anexa 6 a legii 16/1996 a Parlamentului României, dat fiind faptul că în art. 22 se vorbește de protejarea drepturilor și libertăților fundamentale²⁴.

Sub raportul conținutului conceptului de date personale, o mare importanță o reprezintă *Avizul 4/2007 privind conceptul de date cu caracter personal* (elaborat de Grupul de lucru pentru protecția persoanelor) în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal²⁵. Explicând detaliat și structurat definiția, Grupul enumeră o serie de exemple care arată marea varietate și ... cvasi-ubiquitatea datelor personale în documentele create astăzi, conform interpretării legislației europene.

Acest discurs civic a ridicat probleme deosebite în întreaga lume²⁶, din perspectiva celor chemați să fie păstrătorii memoriei instituțiilor, arhiviștii. Deși, după cum arătam mai sus, legile de protecție nu vizează în mod direct arhivele istorice, implicațiile acestora sunt deosebite, ajungând până la impune schimbări de practică profesională²⁷:

*"[...] it is necessary for the profession to wake up to the fundamental challenges posed by privacy. Left unchecked, we may be jeopardizing the survival of large areas of our current professional activity"*²⁸.

---

²³ EDPS, p. 16.

²⁴ Vezi interpretare similară referitoare la suprapunerea în mare măsură a celor două noțiuni în EDPS, p. 20-21.

²⁵ www.dataprotection.ro/servlet/ViewDocument?id=288 (accesat 12 octombrie 2008).

²⁶ Vezi un excelent articol comparativ: Livia Iacovino, Malcolm Todd, *The Long Term Preservation Of Identifiable Personal Data; A Comparative Archival Perspective On Privacy Regulatory Models In European Union, Australia, Canada And The United States*, "Archival Science", nr. 7 (2007) p. 107-127, ediție electronică la www.springerlink.com [în continuare, Iacovino, Todd, *Long Term Preservation*].

²⁷ Malcolm Todd, *Power, Identity, Integrity, Authenticity, and the Archives: A Comparative Study of the Application of Archival Methodologies to Contemporary Privacy*, "Archivaria", nr. 61 (Spring 2006), p. 182 [în continuare, Todd, *Power*].

²⁸ Todd, *Power*, p. 184-185.

Dintotdeauna, obligația arhivistului a fost aceea de a prezerva, în vederea transmiterii pentru viitor, a actelor/documentelor care au reprezentat o mărturie a faptelor trecute/prezente, servind astfel memoriei societății în care activau. Scopurile păstrării documentelor sunt, așadar, fundamental diferite față de scopurile creatorilor de documente (de unde și clasică segregare schellenbergiană între valoarea primară și secundară a documentelor).

“Privacy regimes focus on consent to the collection, use and disclosure of personal information in its immediate context, while archival regimes focus on preservation of authentic records for general public disclosure, which may include personal information once it has lost its sensitivity.”²⁹

În plus, pentru a-și putea atinge rațiunea existenței profesionale, arhiviștii trebuiau să fie transmițători cât mai imparțiali ai mărturiilor trecutului, abținându-se de la orice intervenții și modificări de natură a afecta integritatea și autenticitatea materialului arhivistic pe care îl au în custodie³⁰. Față de aceste scopuri definitorii pentru profesie, practicile prevăzute în legislația de protecție, de modificare/ștergere a datelor personale, precum și favorizarea individului față de societate sunt absolut incompatibile.

Așa cum remarcă Eric Ketelaar, importantă figură a arhivisticii olandeze și europene,

“Records in our surveillance society reveal as much about the administering as about the administered. That is why it is so difficult to keep the right balance between, on the one hand, the requirement to destroy personal data when they have served their primary purpose, including that of serving the legal rights of the data subjects, and, on the other hand, the possibility that the files might get a new meaning and purpose in the future. Many of the files created during and after the Second World War, that are now being used in the processes of restitution of and compensation for Holocaust assets, should have been destroyed, according to both the criteria of the European Data Protection directive and most professionally accepted criteria for archival appraisal. One of the lessons learned is that files created under unprecedented circumstances, or in an extraordinary era – during or after war, revolution, natural or man-made disasters, political or economic crises, etc. – have to be appraised differently from those created in the course of ‘normal’ human business.”³¹

La rândul său, arhivistul britanic Malcolm Todd identifica o dilemă în confruntarea postmodernistă dintre limitarea amestecului statului în viața privată și asigurarea unei serii de “istorii” menite să identifice “adevărul istoric”:

²⁹ Iacovino, Todd, *Long Term Preservation*, p. 110.

³⁰ A se vedea Consiliul Internațional al Arhivelor, *Codul de deontologie arhivistică*, “Revista Arhivelor”, nr. 2/1997, p. 32-36.

³¹ Eric Ketelaar, *Archival Temples, Archival Prisons: Modes of Power and Protection*, “Archival Science”, 2, 2002, p. 229.

*"This brings us to the dilemma of considering privacy as a postmodern proposition. On the plainest level, reducing the ability of the state to interfere in the private lives of its citizens (even for benevolent motives) is postmodern. Yet taking that to its logical conclusion would deprive the archive of their narratives, possibly fatally. To serve the other, second level, postmodern agenda of documenting plural histories, we need personal information about at least some of those people. Otherwise, we shall be restricted to fragmentary 'whispers' about their stories."*³².

Aceste abordări încearcă să justifice importanța documentelor cu valoare istorică, dincolo de examinarea primară care constată existența datelor personale în cadrul lor. Ștergerea/distrugerea unor astfel de documente, după îndeplinirea rolului lor primar, poate afecta de o manieră esențială înțelegerea prezentului ca trecut. Există aici și o diferență de viziune. Administrațiile (cu sens generic) analizează problema datelor personale la nivel de act; arhiviștii, pe de altă parte, analizează structuri agregate de acte³³. În aceste structuri, se pot regăsi documente cuprinzând date personale; or, ștergerea/eliminarea unor astfel de date nu poate decât afecta întregul, făcând mai puțin, sau chiar complet neinteligibile, agregările de documente.

Dincolo de sensul strict profesional, adevărul despre trecut îmbracă și alte forme, juridice sau morale, care coincid astfel cu interesele profesionale ale arhiviștilor³⁴. Astfel, un raport al ONU constată că protecția datelor personale îmbracă de fapt două aspecte aparent contradictorii, dar de fapt complementare: "dreptul de a uita" (dreptul de a distruge sau anonimiza datele personale odată ce scopul principal pentru care ele au fost culese a fost atins) și "dreptul de a ști" (dreptul de acces personal la datele despre sine, care poate fi și de interes pentru terți, cum ar fi cercetători, ca și dreptul la memorie pentru societate, ca ansamblu)³⁵. Remarcăm faptul că, prin aplicarea îngustă a prevederilor prezentate mai sus, inclusiv documentele referitoare la societate, ca un grup social format din indivizi, ar putea fi considerate date personale și supuse acestui regim, deci, la un moment dat, să fie distruse sau anonimizate, ceea ce ar conduce la ștergerea memoriei societății. De aceea, s-a precizat, aceste drepturi de protecție a intimității/datelor personale nu trebuie interpretate de o manieră care să ducă la pierderea mărturiilor și a memoriei a ceea ce s-a întâmplat cu persoane și comunități de-a lungul timpului, în mod particular în cazurile de violare a drepturilor omului³⁶. Într-un raport întocmit pentru ONU, se precizează că "dreptul de a ști"

---

³² Todd, *Power*, p. 200.

³³ *Ibidem*.

³⁴ "For example, the social science and scientific research communities have a common purpose with our profession on these issues, up to a point. Similarly political science might agree that stressing the fundamental role of archives in the protection of human rights may be every bit as significant as privacy." (*Ibidem*, p. 187).

³⁵ Iacovino, *Privacy*, p. 363-364.

³⁶ Vezi raportul întocmit sub auspiciile Națiunilor Unite la [http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/%20\(Symbol\)/E.CN.4.sub.2.1997.20.Rev.1.En](http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/%20(Symbol)/E.CN.4.sub.2.1997.20.Rev.1.En) (accesat 12 februarie 2009).

"[...] is not simply the right of any individual victim or closely related persons to know what happened, a right to the truth. The right to know is also a collective right, drawing upon history to prevent violations from recurring in the future. Its corollary is a «duty to remember», which the State must assume, in order to guard against the perversions of history that go under the names of revisionism or negationism; the knowledge of the oppression it has lived through is part of a people's national heritage and as such must be preserved»³⁷.

*"Therefore, the right to know the truth about past events is not only a right of individuals... but also of society as a collectivity and implies a duty to preserve memory, as well as guarantees to give effect to the right"*³⁸, datorie ce trebuie asumată de către Stat, prin serviciile de Arhive Naționale. În acest context, pare evident că rolul arhivelor și arhiviștilor trebuie mult mai clar precizat în legislația de protecție a datelor personale, fie și prin prisma faptului că aplicarea la nivel de creator de documente a prevederilor unei astfel de legislații poate duce la pierderea iremediabilă a informațiilor înainte ca arhiviștii să își asume rolul de păstrători ai memoriei.

Un alt aspect fundamental în care principiile profesionale se ciocnesc de cele ale protecției datelor personale îl reprezintă autorizarea modificării documentelor, pentru corectarea datelor eronate sau anonimizare³⁹. Așa cum remarca Malcolm

³⁷ *Introducere*, paragraf 17 la [http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/%20\(Symbol\)/E.CN.4.sub.2.1997.20.Rev.1.En](http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/%20(Symbol)/E.CN.4.sub.2.1997.20.Rev.1.En).

³⁸ Iacovino, *Privacy*, p. 363-364. Și în continuare: *"Victims of physical abuse (e.g. slave labourers during war) or of surveillance (a form of psychological abuse), as well as the public have a right to know how governments or private organisations have controlled their lives through the record. In fact, it is a democratic right of everyone to know the dealings of government, not just those who have been scrutinised. The right to know is not only an individual right; it is a collective right, as evidence of an individual's documentary traces is evidence of how entire communities have been documented. Privacy has been used to close off access to or destroy information that provides evidence of wrongdoings, which has occurred in some cases in the former communist regimes of Eastern Europe and continues to be used to eliminate evidence of recent and past events in modern societies. For EU member states of the former Soviet bloc the most pressing issue is to find the right balance between opening up vast amounts of personal data, often generated by surveillance, while enabling their citizens the right to protect their privacy and personal data. 16 Data protection principles are focused on the "right to forget", that is the right of the data subject to have personal data de-identified, anonymised or destroyed once its primary purpose has been fulfilled. At the same time, data protection does include the "right to know" of the existence of personal data captured about oneself, which supports the right to the truth but minimises the collective right to know, through the right to forget. While reducing the interference of government and business on private life must be addressed, the right to anonymisation, de-identification or destruction not only diminishes the integrity of the record, it limits the reconstruction of personal and collective narratives"*. (Ibidem, p. 368-371)

³⁹ Remarcăm faptul că aspectele care urmează au scăpat din vedere autorilor volumului *Acces la arhive*, deoarece, la p. 37, precizează: "Protejarea și accesul la datele personale din arhive vor fi conforme cu prevederile... [urmează legislația europeană de protecție a datelor]". Autorii pierd din

Todd, “if personal information has had to be removed, fundamental characteristics of the archives are compromised”⁴⁰. Pornind de la premisa profesională că un act este rezultatul unor tranzacții, îndeplinite de agenți⁴¹, s-a susținut:

“[...] the reliability of the contents of a record depends on how much is captured of the identity of the persons involved in the record's creation, their credibility, authority and competencies, and the consent of the parties to the transaction, while authenticity depends on ensuring that the record's integrity (completeness) has not been compromised”⁴²

Să ne imaginăm, de pildă, cum ar trebui să arate dosarul atentatelor de la 11 septembrie 2001, după rezolvarea juridică a cazului: ar trebui șterse toate datele referitoare la indivizi? Evident că nu, dar răspunsul rezultă din importanța publică a cazului. Însă istoria nu este formată doar din cazuri de răsunet, și la nivel micro, astfel de ștergeri și anonimizări pot fi aplicate, în virtutea legislației de protecție a individului, cu pierderi pentru diverse segmente de istorie.

În plus, Livia Iacovino observa pertinent că:

“The retention of personal data ensures that the rights and obligations of those affected by the outcome of a transaction are protected, as well contributes to personal, corporate and collective memory over time. Liability arising from incomplete or incorrect information may give rise to damage claims by parties affected. Therefore to prove that incorrect information was provided there needs to be evidence of what was seen by the parties. The deletion of inaccurate personal information can in fact lead to the absence of evidence of the incorrect data used in further Action. Rather than deleting the inaccurate data, a correction should be made via a notation system.”⁴³

În fine, un alt aspect este legat de autorizarea distrugerii. În mai multe țări, există reglementări după care distrugerile de documente nu pot fi autorizate decât de autoritatea națională în materie de arhive. Or, dacă prin prevederile legislației de protecție se introduce dreptul de a șterge/distruge date personale (care sunt cuprinse în documente), aceasta înseamnă că se introduce un nou sistem, paralel cu cel reglementat de legislația arhivistă.

Așadar, din punct de vedere profesional, intervenția asupra unui act după completarea lui aduce cu sine riscul de a altera autenticitatea și integritatea respectivului act. “Integrity and authenticity in the archival senses, however, cannot be compatible with anonymisation”⁴⁴.

---

vedere faptul că, până la a fi accesibilizate în Arhive, documentele pot fie să fie astfel modificate de creator, încât să nu mai conțină date personale, fie să nu mai existe deloc!

⁴⁰ Todd, *Power*, p. 189.

⁴¹ Vezi ISO 23081:2006 și ISO 26122:2008.

⁴² Todd, *Power*, p. 212.

⁴³ Iacovino, Todd, *Long Term Preservation*, p. 110.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 119.

Dacă procedura ar putea fi urmărită, aplicând măsuri profesionale specifice⁴⁵, integritatea și sensul conținutului poate fi afectat iremediabil, cu implicații asupra înțelegerii respectivei tranzacții/respectivului eveniment oglindit în actul respectiv.

C. Revenind în România...

În România, așa cum menționam, legea corespunzătoare legislației europene este *Legea nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date*. Iată în rezumat implicațiile generale ale protecției datelor personale, așa cum sunt acestea descrise într-un material informativ al Autorității naționale de supraveghere a prelucrării datelor cu caracter personal din România⁴⁶.

Domeniul de aplicare a Legii nr. 677/2001

Legea nr. 677/2001 se aplică prelucrărilor de date cu caracter personal, efectuate prin mijloace automate și/sau manuale, care fac parte dintr-un sistem de evidență sau care sunt destinate să fie incluse într-un asemenea sistem.

Legitimitatea prelucrărilor de date cu caracter personal

Condiția de legitimitate a prelucrării este reprezentată de existența consimțământului persoanei vizate. Așadar, prelucrările de date cu caracter personal nu pot fi efectuate decât dacă persoana vizată și-a dat **consimțământul** în mod expres și neechivoc. Există și excepții, care sunt prevăzute de lege. De precizat și că:

“Datele cu caracter personal destinate a face obiectul prelucrării trebuie să fie [...] colectate în scopuri determinate, explicate și legitime; prelucrarea ulterioară a datelor cu caracter personal în scopuri statistice, de cercetare istorică sau științifică nu va fi considerată incompatibilă cu scopul colectării dacă se efectuează cu respectarea dispozițiilor prezentei legi, inclusiv a celor care privesc efectuarea notificării către autoritatea de supraveghere, precum și cu respectarea garanțiilor privind prelucrarea datelor cu caracter personal, prevăzute de normele care reglementează activitatea statistică ori cercetarea istorică sau științifică”⁴⁷.

Obligațiile operatorilor de date cu caracter personal

Operatorii au următoarele obligații:

- să notifice autorității de supraveghere la nivel național (ANSPDCP) orice prelucrare ori ansamblu de prelucrări având același scop sau scopuri corelate;

---

⁴⁵ “Records management policies and procedures should specify what additions or annotations may be made to a record after it is created, under what circumstances additions or annotations may be authorized, and who is authorized to make them. Any authorized annotation, addition or deletion to a record should be explicitly indicated and traceable”. (ISO 15489:2001)

⁴⁶ www.dataprotection.ro; textul broșurii la <http://www.dataprotection.ro/servlet/ViewDocument?id=23> (accesat la 12 octombrie 2008).

⁴⁷ Legea 677/2001, art. 4, (1) b).

- să nu înceapă prelucrarea datelor cu caracter personal până la primirea numărului de înregistrare comunicat de autoritatea de supraveghere;

Drepturile persoanelor vizate

Ca o garanție a realizării scopului declarat al legii cadru, drepturile ce revin persoanei vizate au fost prevăzute expres de legiuitor:

- dreptul la informare (art. 12);
- dreptul de acces la date (art. 13);
- dreptul de intervenție asupra datelor (art. 14);
- dreptul de opoziție (art. 15);
- dreptul de a nu fi supus unei decizii individuale (art. 17);
- dreptul de a se adresa justiției (art. 18).

Arhivele Naționale și protecția datelor personale. Ce putem face acum?

Simpla parcurgere a Legii datelor personale dă bătaii de cap cumplete arhivistului, cel puțin la o primă vedere. Este exclus, la volumul de informație existent în Arhive, să înștiințezi persoanele vizate despre prelucrarea datelor personale, precum și să răspunzi la o întrebare în acest sens, chiar dacă acest drept este garantat de lege. Dreptul de intervenție asupra datelor ridică, așa cum am văzut, mari probleme de autenticitate și atunci când documentele se află la creator, și el este imposibil, legal și profesional, de aplicat în cazul în care documentele respective au ajuns la Arhive.

Legea datelor personale nu menționează un moment de timp la care protecția datelor încetează. Se poate invoca ideea protecției persoanei atât timp cât ea este în viață⁴⁸, dar acest moment este imposibil, în majoritatea cazurilor, de stabilit. Când vom ști dacă datele despre salariile angajaților unei fabrici din anii 1960 vor fi accesibile? Cine ne va înștiința când ultimul dintre ei a murit, astfel încât documentele să fie accesibile?

Arhivele preiau documente pline de date personale. Notari, judecători, administrație publică, statistică, organizații economice - toți operatorii de date personale își varsă arhivele în depozitele ANR. Cum să separi din mii de documente pe cele conținând date personale? Să ne închipuim o societate în care, pentru a avea acces la Arhive, fiecare bătrânel preocupat de genealogia strămoșilor săi sau, la extrem, fiecare cercetător să ceară aviz de operator de date personale de la autoritatea competentă? Cum putem împăca teoria asupra accesului democratic la arhive (ce prevede inclusiv accesul fără discriminări în funcție de tema de cercetare) cu excepțiile prevăzute de *Legea datelor personale*, "scopuri jurnalistice, artistice, literare, științifice(!)"?

Este evident că ignorarea reciprocă a Legii Arhivelor și a Legii datelor personale nu poate fi un răspuns. Mai devreme sau mai târziu, cele două legi, care prevăd drepturi fundamentale ale omului și care sprijină în egală măsură democrația, se vor ciocni. Până în acel moment însă, cetățeanul se va lovi de tratamente diferite,

---

⁴⁸ Conform modelului suedez, pentru a fi protejate, datele trebuie să se refere la persoane în viață (Iacovino, Todd, *Long Term Preservation*, p. 115).

ambele clamate a fi “în interesul său”, iar efectele vor fi cu totul altele decât cele dorite. Așadar, deși vom încerca în continuare să sugerăm câteva linii directoare de rezolvare a dilemelor datelor personale în Arhive, considerăm că Arhivele Naționale ale României și ANSPDCP trebuie să încerce să găsească o soluție comună, de natură juridică, situației actuale.

O primă observație, vizează modul de prezentare a datelor personale. *Legea datelor personale* statuează că fac obiectul legii informațiile structurate sau cele destinate a fi incluse într-un sistem de evidență (*filig system*, în engleză, în original). Așadar, datele protejate de lege sunt cele agregate conștient și intenționat ca un *summum* de date referitoare la indivizi, și nu date izolate, rătăcite prin dosare. Desigur, și acelea sunt date/informații despre persoane, însă în spiritul legii considerăm că nu intră în categoria de date protejate. Ca urmare, în cazuri ca cele menționate anterior, arhivistul nu va trebui să analizeze filă de filă un dosar despre, să spunem, producția agricolă din satul X, în condițiile în care sistemul de evidență (inventarul) nu precizează expres: Ionescu G. – recolte obținute; Georgescu I. — recolte obținute. Desigur, când există o serie de dosare personale, iar în instrumentul de evidență se identifică titularul fiecărui dosar, atunci avem de-a face cu o informație structurată, care intră în regimul de protecție. Pentru aceasta, și arhivistica românească ar trebui să reconsidere modul de prelucrare a arhivelor, să nu mai privilegieze exclusiv evidența la nivel de u. a. față de formele superioare de agregare (fonduri, subfonduri, serii).

În al doilea rând, stabilirea ca dată reper pentru protecție a datei morții unei persoane este complet nerealistă. Este mult mai eficient de a stabili o durată de timp, rezonabilă din toate punctele de vedere, de la nașterea individului sau, în cazul în care aceasta nu apare, de la deschiderea dosarului. În felul acesta, reperele sunt clare, și data deschiderii unui dosar poate fi de asemenea știută și de un eventual cercetător.

Un alt aspect este cel al denumirii acestor informații: sunt confidențiale, secrete de serviciu sau clasificate? După părerea noastră, în ciuda unei tendințe simplificatoare, informațiile conținând date personale sunt confidențiale și ele nu pot fi sub nicio formă asimilate celorlalte categorii. Să ne gândim doar la aspectele de formă: cum ar fi ca pe fiecare document existent în Arhive să se ștampileze: “document secret de serviciu”, deoarece el conține date personale? Cine își poate imagina că regimul de acces al documentelor clasificate poate fi compatibil cu accesul la informații solicitat de persoana vizată de prelucrarea datelor personale? În opinia noastră, simpla parcurgere a legislației referitoare la informații clasificate arată cât de absurdă, eronată și, în definitiv, nelegală poate fi o asemenea asociere.

În fine, semnalăm și o detaliere a principiilor de lucru în situația concurenței între legea liberului acces la informațiile de interes public și legea de protecție a datelor personale⁴⁹. Materialul prezentat susține aplicarea a trei principii (dreptul la informare, proporționalitatea, accesul parțial și noțiunea de “volum exagerat de muncă administrativă”), care ar trebui să ghideze decidenții în cazul în care nevoia de informare se ciocnește de nevoia de protejare a datelor personale. De un real folos în

⁴⁹ EDPS, p. 33-42.

acest sens este și lista de control⁵⁰. Analiza acestor instrumente arată că protecția datelor personale nu este atât de intransigentă cum se clamează uneori și că dreptul la informare trebuie să fie și el luat în calcul.

Un proiect de viitor: modelul italian

Propunerile și interpretările noastre de mai sus, precum și referința la materialul UE, nu sunt decât paliative și, în esență, nu rezolvă problema datelor personale cuprinse în documentele cu valoare istorică. Există însă și o logică alternativă. Astfel, prin însăși *Legea datelor personale* sunt exceptate de la protecție datele care răspund unui interes public. În măsura în care accesul la arhivă este considerat un drept fundamental, acesta răspunde unui interes public, iar transferul documentelor conținând date personale la Arhive, ca având valoare istorică, implică trecerea acelor date într-un alt regim juridic, determinat de interesul public pentru cunoașterea trecutului⁵¹.

Acest regim juridic a fost deja experimentat în Italia, și a devenit un exemplu laudat în mai multe studii profesionale⁵². Iar dacă acest model nu a fost realizat în altă parte a Uniunii Europene, acest lucru se datorează, cel puțin în parte, complexității problemei și contradicțiilor în alte zone politice care trebuie să fie echilibrate. Pentru că protecția intimității/datelor personale trebuie integrată cu legile de liber acces la informațiile de interes public și cu regimul arhivelor istorice⁵³.

La fel ca în celelalte țări europene, în Italia s-a adoptat, încă din 1996, o lege pentru protecția datelor personale, în baza legislației comune⁵⁴. Astfel, Italia a adoptat decretul 675/1996, care stabilea drepturi personale în protecția datelor în dauna eventualului interes public pentru memoria istorică a societății. În secțiunea 16 a acestui decret se preciza faptul că, odată încheiat scopul primar pentru care datele personale au fost culese, acestea pot fi distruse, cu excepția cazului în care continuă o utilizare administrativă și, eventual, alte excepții prevăzute de legislația arhivistică. Restricțiile asupra datelor personale au fost accentuate de decretul 241/1999, asupra transparenței procedurilor administrative. Secțiunea 16 din decretul 675 a fost modificată succesiv de decretul 135/1999 și de decretul 281/1999, în urma cărora s-a atins un echilibru între “dreptul de a uita” și “dreptul de a cunoaște”. Acest lucru s-a realizat prin suplimentarea secțiunii 16 a decretului 675/1996 cu o clauză care permite preservarea datelor personale pentru scopuri de cercetare istorică, științifică

⁵⁰ *Ibidem*, p. 53-57.

⁵¹ Vezi, pentru un model de abordare, poziția arhivelor scoțiene la <http://www.nas.gov.uk/searchRooms/dataProtection.asp>.

⁵² Iacovino, Todd, *Long Term Preservation*, p. 126. Todd, Power, p. 187.

⁵³ Iacovino, Todd, *Long Term Preservation*, p. 125-126.

⁵⁴ Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995, *Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data and in the Free Movement of such Data*; Directive 97/66/EC *Concerning the Processing of Personal Data and the Protection of Privacy in the Telecommunications Sector* which took effect in 1998; Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council of 12 July 2002, *Concerning the Processing of Personal data and the Protection of Privacy in the Electronic Communications Sector*.

și statistică, luând în considerare legislația arhivistică asupra accesului la documente și, din 2001, încorporează și un *Cod de conduită și practică profesională referitoare la prelucrarea datelor personale pentru scopuri istorice*⁵⁵.

Această transformare a legislației italiene de protecție a datelor personale astfel încât să ia în considerare și nevoia de păstrare a informațiilor pentru memoria colectivă a fost rezultatul unui proces complex și gradual, desfășurat cu un efort deosebit de Arhivele Centrale ale Statului din Roma în 1997-1998, ca și de arhiviști și istorici⁵⁶. Codul de conduită se inspiră din *Recomandarea R(2000)13 a Comitetului de miniștri către Statele Membre asupra unei politici europene de acces la arhive*, Constituția italiană, convențiile europene și Codul deontologic al arhiviștilor, elaborat de CIA. Italia a fost prima țară a UE care a încorporat prevederile Recomandării într-un cod de conduită în cadrul legii de protecție a datelor personale. Codul are sancțiuni juridice pentru încălcări și aceste abateri pot fi raportate autorității naționale de protecție a datelor de către societățile istorice sau autoritățile arhivistice⁵⁷.

În 2003 a fost adoptat Codul de protecție a datelor personale 196/2003, dar prevederile referitoare la cercetarea istorică, științifică și statistică au rămas în linii mari aceleași. Susținând "principiul minimalizării datelor", decretul cere, acolo unde este posibil, ca proiectanții de sisteme informatice să prevadă anonimizarea datelor. Pe de altă parte, există prevederi pentru "scopuri istorice, statistice sau științifice", care sprijină dreptul la cunoaștere peste timp. Secțiunea 16 prevede ca la încetarea prelucrării datelor, acestea să fie distruse, transferate către un alt organism care le utilizează pentru aceleași scopuri sau le păstrează pentru cercetare istorică, științifică sau statistică. "Scopurile istorice" sunt definite ca "scopuri referitoare la studii, investigații, cercetări și documentări referitoare la personaje, evenimente și situații ale trecutului"; "scopurile statistice" se referă la scopuri referitoare la investigații statistice sau producerea de rezultate statistice, chiar prin intermediul sistemelor de informații statistice; "scopuri științifice" înseamnă scopuri referitoare la studii și investigații sistematice care urmăresc dezvoltarea cunoașterii științifice într-un anumit sector⁵⁸. Alte prevederi, din secțiunile 98, 101-103, reglementează detaliat alte aspecte ale păstrării și punerii în cercetare științifică a datelor personale, inclusiv relative la persoanele decedate, date considerate relevante pentru activitatea istorică⁵⁹.

*

În concluzie, regimul de protecție a datelor personale din documentele istorice în România a fost unul reglementat incomplet, lăsând loc arbitrarului și, prin

⁵⁵ *Codice di deontologia e di buona condotta per i trattamenti di dati personali per scopi storici*, Provvedimento del Garante n. 8/P/2001 del 14 marzo 2001, "Gazzetta Ufficiale", 5 aprile 2001, n. 80.

⁵⁶ Iacovino, *Privacy*, p. 373.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 374.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 380.

⁵⁹ Iacovino, Todd, *Long Term Preservation*, p. 115; Iacovino, *Privacy*, p. 381-387.

aceasta, abuzului. Adoptarea Legii 677/2001 a creat un cadru legal pentru protecția datelor personale sub raport civic, dar mai puțin sub raport arhivistic. Acest fapt face ca în prezent să existe două regimuri paralele pentru datele personale, fiecare adresându-se, teoretic, unor perioade diferite din ciclul de viață al documentelor, dar practic se ignoră mai mult sau mai puțin reciproc. Iată de ce prezentul material se dorește în primul rând o invitație ca Arhivele Naționale ale României și ANSPDCP să încerce să găsească o soluție comună, de natură juridică, situației actuale, de preferat urmând bunele practici profesionale la nivel internațional.

**Personal Data and the Access to Archives in Romania:
between Excessive Protection and Ignorance**

Abstract

The paper addressed the topic of personal data protection and its archival implications. The paper has four main sections. The first one presents the current archival framework for data protection, as it is regulated by the National Archives Act (16/1996). Conclusion is that Romania has a confusing framework, inconsistent, overwhelmed by the legal and social realities. A second section approached the data protection framework at European level, emphasizing the conflicts that rise when confronting with the archival practice. A third section studies the Romanian data protection system and how the National Archives might relate to it. The paper concludes by introducing the Italian example of harmonizing the data protection goals and historical research goals, as an example of good practice to be followed in Romania as well.